

УДК [141.113:101.1(477)]:165.5

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v055.2025.27>**Н. В. Шакур**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2761-9965>кандидат філософських наук, доцент,
завідувач кафедри філософії і суспільних наук

Національного університету «Чернігівська політехніка»

О. Є. МельникORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3094-6123>кандидат філософських наук, доцент,
проректор з науково-педагогічної роботи та соціального розвитку
Національного університету «Чернігівська політехніка»

ПЛЮРАЛІЗМ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ В УКРАЇНСЬКІЙ ФІЛОСОФІЇ: ВПЛИВ НА СУЧАСНУ НАУКОВУ МЕТОДОЛОГІЮ Й ЕТИКУ ПІЗНАННЯ

Постановка проблеми. У сучасній науці дедалі більше визнається, що пізнання має не лише аналітичний, а й інтерпретативний характер. Це актуалізує звернення до філософських засад інтерпретації як необхідного інструменту осмислення складних і багатовимірних об'єктів. Оскільки потенціал інтерпретаційного плюралізму ще не отримав належного використання у філософії науки, складні культурно-сміслові контексти пізнання нерідко редукуються до спрощених конструкцій. Водночас саме плюралізм може стати основою постнекласичної методології, яка визнає множинність перспектив, культурну зумовленість знання та потребу саморефлексії дослідника.

Саме тому в пошуку ефективних теоретико-методологічних стратегій особливого значення набуває українська філософська традиція, сформована в контексті міжкультурного діалогу. Принципи української філософії, що охоплюють онтологічний, екзистенційний, діалогічний та критично-рефлексивний виміри, засвідчують не лише їхню зумовленість історичним контекстом, а й внутрішню відкритість до багатовимірного смислового прочитання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика плюралізму в інтерпретації філософського знання активно обговорюється у сучасному гуманітарному дискурсі, зокрема в контексті постнекласичної науки, герменевтики та філософії культури. Значну увагу плюралістичним підходам у науковому пізнанні приділяють західні автори, роботи яких заклали підґрунтя для розуміння методологічного плюралізму як легітимної форми розвитку науки в умовах складності та невизначеності. Йдеться про Т. Куна, І. Лакатоса, К. Поппера, П. Фоерабенда, які підкреслюють необхідність розглядати наукове знання як відкрите до множинності парадигм, традицій та когнітивних стилів.

Філософські засади наукового пізнання та специфіку постнекласичної науки досліджували такі вітчизняні дослідники, як Л. Ваховський, І. Добронравова, Л. Дротянко, О. Кравченко., В. Лук'янець, Л. Озадовська, М. Попович.

В українській філософії питання інтерпретаційної множинності розкривається у працях таких авторів, як І. Бичко, А. Єрмоленко, С. Кримський, М. Попович, В. Табачковський, В. Шевченко.

Аналіз останніх досліджень вказує на актуальність розроблення комплексного бачення плюралізму інтерпретацій як ресурсу сучасної наукової методології, що враховує багатовимірність української філософської традиції та її здатність бути джерелом епістемологічної інновації у глобальному контексті.

Водночас попри наявність окремих досліджень про роль філософських традицій у методології пізнання, у сучасному науковому дискурсі відсутній аналіз того, як плюралізм інтерпретацій, властивий українській філософській традиції, може бути інтегрований у сучасну науку задля протидії редукціонізму, когнітивним спотворенням і культурній уніфікації.

Мета статті полягає у з'ясуванні особливостей феномену плюралізму інтерпретацій в українській філософії з метою обґрунтування його теоретико-методологічного значення для сучасної філософії науки та етики пізнання. **Завдання статті:** 1) обґрунтувати роль плюралізму інтерпретацій як методологічного ресурсу для філософії науки та сучасних міждисциплінарних досліджень; 2) здійснити аналіз засадничих принципів української філософії (автохтонності, етно- та антропоцентризму, поступу, антеїзму, екзистенційності, кордоцентризму) з метою розкриття їх методологічного й етико-пізнавального потенціалу в контексті сучасного наукового дискурсу.

Виклад основного матеріалу. Нині у галузі філософії науки відзначається посилення уваги до міждисциплінарних і транскультурних підходів, які передбачають не уніфікацію, а навпаки – врахування багатоманіття культурних, етичних та пізнавальних перспектив. Чільне місце в цьому плані займають дослідження, що торкаються герменевтичної традиції (Г.-Г. Гадамер, П. Ріккорт) та створюють концептуальні умови для теоретичного обґрунтування інтерпретаційного плюралізму як когнітивного ресурсу, а не загрози науковій об'єктивності. Вітчизняні дослідники акцентують методологічний потенціал герменевтики, підкреслюючи, що «її інтерпретаційна природа дає змогу поєднати когнітивний та моральний компоненти наукового пізнання, формуючи простір відповідального ставлення до знання, істини та реальності» [7, с. 17].

Американський філософ П. Фюерабенд розробив теорію «пізнавального анархізму» в контексті якої основним завданням вченого-дослідника є не прагнення істини, а вивчення, опис явищ і процесів. При цьому основним суспільним критерієм «корисності» науки вважав її здатність вирішувати конкретні практичні питання та працювати на результат, який має суспільну значущість. «Прихильність до плюралістичної методології Фюерабенда проявилась і в констатації тези про те, що основи науки вкорінені в культурі взагалі. Наукове пізнання відбувається в широкому контексті культурних, ідеологічних, політичних традицій» [9, с. 122].

Пошуки сучасних інноваційних світоглядно-методологічних стратегій супроводжуються переминою модерної (раціоналізованої) картини світу на постмодерну, яка «виявилася ще більш складною і суперечливою, адже постмодернізм виник як радикальний сумнів у можливості самої філософії (визнання вичерпності онтології, анти-систематичності осягнення реальності тощо)» [6, с. 93].

М. Попович констатує, що «постмодерністи заперечують можливість говорити про цілісного «епістемічного суб'єкта», протиставляючи йому невизначену множину різних і несумірних суб'єктів пізнання і чину. «Дзеркало», що мало б відображати реальність, виявляється розбитим на дрібні шматочки, з яких не зліпити цілого – бо не існує проекту, який би дозволив оглянути всі ці шматочки з понадлюдської висоти, щоб розгадати таємниці мозаїки» [3, с. 358].

З огляду на кризу універсалістських систем мислення постмодерна парадигма формує іншу методологічну логіку, де пріоритет надається контекстуальності, відкритості та плюралізму. Таким чином, постмодерна зміна світоглядної парадигми висвітлює необхідність нового методо-

логічного підходу, що ґрунтується не на універсальності й завершеності, а на визнанні множинності дослідницьких перспектив.

Саме у цьому контексті принцип плюралізму набуває особливої ваги, адже він не лише історично притаманний філософії, але й визначає саму логіку її розвитку через діалогічність та полемічність. Д. Чижевський, даючи відповідь на питання «Що таке філософія?», зауважує, що «філософія працює «поперед» окремих наук або «глибше», ніж вони (працю філософії в цім напрямку звемо *теорією пізнання, гносеологією, логікою та методологією* наук або методологією тієї або іншої окремої науки – напр., математики, біології історії тощо) [4].

Філософія не лише аналізує передумови наукового пізнання, а й осмислює його межі, внутрішню логіку, соціокультурну визначеність та етичні наслідки. У цьому контексті філософія постає як метарівень науки, що дозволяє віднайти смисл, цілі та відповідальність у процесі творення знання. Філософія виконує функцію посередництва та інтерпретації, створює умови для діалогу між науковими парадигмами, культурними традиціями й світоглядними установками. В українській інтелектуальній традиції філософія ніколи не відділялася від духовного й ціннісного виміру життя, а її завданням було не стільки систематизувати, скільки зрозуміти, не стільки визначити, скільки осягнути.

Зауважимо, що термін «плюралізм» (від лат. *pluralis* – множинний) у філософсько-дискурсивному аспекті тлумачиться як «1) історико-філософська традиція осмислення поняття множинності у різних філософських доктринах, ученнях, теоріях, у яких це осмислення не координується із означеним терміном й охоплює цілий комплекс дискурсів (системних і несистемних) щодо проблеми «один – багато», «єдність – множинність»; 2) стосується доктрин, теорій, пізнавальних і соціально-практичних методів, дискурси яких охоплюють певні смислові «згущення» – терміни» [2].

Ту обставину, що «український філософський реалізм тримається плюралізму» зауважував український філософ В.І. Шевченко, міркуючи над специфікою української філософії [5, с. 71]. У своїх працях філософ робив акцент на структурній відкритості українського філософського дискурсу, який поєднує екзистенційну чутливість і наративну багатоголосість із раціональною рефлексією.

Сучасні дослідники також підкреслюють, що «плюралізм притаманний філософії, з одного боку, історично, через розгортання її змісту у полеміці великої кількості вчень, шкіл, течій та напрямків. З іншого боку, полемічність, дискурс, діалог,

що засновані на принципі плюралізму, складають суть філософування як такого» [9, с. 123].

Беручи до уваги ту обставину, що «методологія – це філософія в аспекті її використання людьми в системі спільного способу світоіснування» [8, с. 65], звернімо увагу на світоглядно-теоретичні підвалини, вироблені протягом століть у межах вітчизняної світоглядно-філософської традиції та з'ясуємо можливості їх застосування для розробки сучасних наукових методологій, зокрема в гуманітарному та міждисциплінарному вимірах.

Вітчизняний академічний дискурс вирізняється потенціалом для розвитку комплексних підходів до інтеграції філософських інтерпретаційних стратегій у міждисциплінарні дослідження. Завдяки традиційній гуманістичній орієнтації української філософії, він відкриває простір для методологічної гнучкості та критичної рефлексії, що особливо важливо в контексті сучасних наукових викликів – зокрема, осмислення пізнавальної багатоманітності.

Плюралізм інтерпретацій є фундаментальною рисою української філософської традиції, що формувалась у багатовимірному культурно-історичному просторі, сформованому на цивілізаційному перехресті, в умовах екзистенціальних викликів. Ця обставина визначає особливу методологічну чутливість українського філософського мислення до смислової багатозначності, історичної контекстуальності та необхідності саморефлексії в акті пізнання.

Вітчизняні мислителі прагнули до відкритого, ціннісно орієнтованого осмислення буття, людини, культури й науки. З часів киеворуської доби українська філософська думка орієнтувалась на такі принципи, як автохтонність, етно- та антропоцентризм, поступ, антеїзм, екзистенційність, кордоцентризм, плюралізм тощо. Ці принципи не лише виступають світоглядними орієнтирами, але й дозволяють зрозуміти специфіку українського філософського дискурсу й обґрунтувати його значення для сучасної наукової методології та етики пізнання. Розглянемо їх докладніше.

Автохтонність у межах української філософської традиції розкривається як органічна укоріненість у власному культурно-історичному досвіді. Вона не зводиться до ізоляціоністської установки, а, навпаки, забезпечує підґрунтя для відкритості до інших інтелектуальних традицій завдяки опорі на власні смислові ресурси. У методологічному плані автохтонність актуалізує принцип соціокультурної зумовленості пізнання: будь-яка інтерпретація постає як похідна від конкретних соціокультурних умов, у яких вона формується.

У науковому вимірі автохтонність виконує функцію застереження від універсалістських схем і надмірно абстрактних моделей, що ігнорують локальну специфіку. Вона засвідчує, що українська філософія, залишаючись глибоко вкоріненою у власному історико-культурному ґрунті, створює умови для багатства інтерпретаційних моделей. Цей принцип у науковій методології формує уявлення про відносність і контекстуальність знання: жодна теорія не може претендувати на універсальність, оскільки завжди виникає в межах певного соціокультурного горизонту.

Етноцентризм у структурі української філософської традиції відіграє визначальну роль у формуванні плюралістичного підходу до пізнання. Зосереджуючи увагу на національній культурі як осередку смислотворення, він орієнтує інтерпретації не на абстрактні універсалії, а на багатовимірний досвід, укорінений в історичних обставинах і культурних практиках. Знання, таким чином, постає невіддільним від життя, а його осмислення здійснюється крізь призму колективної пам'яті, ідентичності та долі спільноти.

З етичного погляду етноцентризм задає дослідникові орієнтир на відповідальність перед культурою та суспільством, у межах яких формується знання. У поєднанні з принципом інтерпретаційного плюралізму він створює передумови для розбудови гуманітарно зорієнтованої науки, здатної враховувати культурну зумовленість пізнання, множинність смислів і необхідність моральної відповідальності в процесі інтерпретації.

«Поступ» у вітчизняній філософській традиції розглядається не як жорстко лінійний чи напередвизначений процес, а як відкритий і багатоголосий рух уперед. Він передбачає співіснування різних смислів та їхнє постійне оновлення у діалозі культур, ідей та дослідницьких підходів. В. Шевченко висновує, що «створенням вчення про поступ українська філософія, отже, набула рис відносної завершеності. Тобто вона розробила й охопила відповідно вчення про людину і пізнання світу, про начала і структуру світу та його перетворення, які утворюють засади кожної національної філософії» [8, с. 228].

Для української філософії це стало способом осмислення історичних і соціальних трансформацій не як одноманітного лінійного руху, а як складного, багатовекторного і відкритого процесу, у якому кожна новація народжується з конкретного життєвого досвіду та інтелектуальних зусиль окремих індивідів. Його основою є багатоначальність світоустрою – взаємодія стихій, природи та суспільства, що породжує непередбачувані результати й водночас створює умови для появи нового. Поступ має творчий характер: він не лише конструює, а й руйнує, часто вибірково знищуючи

те, що згодом може викликати ностальгію. Таким чином, його наслідки є суперечливими, адже він поєднує елементи безладдя й порядку. Він пов'язаний із дослідницько-винахідницькою діяльністю, що не піддається раціональному контролю, а тому може відбуватися в будь-якому напрямі.

Методологічно цей принцип закладає основу для динамічності та гнучкості пізнання, де істина постає не як остаточний результат, а як процес, що розкривається у взаємодії множинних інтерпретацій. Ця тенденція суголосна вимогам синергетичного мислення: з хаосу виникає порядок, а розвиток набуває форм багатоголосої взаємодії. Для сучасної науки це означає відхід від догматизму й визнання необхідності постійного перегляду методологічних засад відповідно до нових викликів і контекстів дослідження.

Антеїзм, як філософський принцип, виражає глибинний зв'язок мислення з певним підґрунтям – реальною, життєвою основою людського буття. Він наголошує на тому, що пізнання не може бути відірваним від конкретного досвіду та соціокультурних практик, оскільки інтерпретація завжди формується у живому контексті. Для української філософії антеїзм означає органічну єдність між мисленням і буттям, між актом розуміння та безпосереднім людським досвідом. У методологічному вимірі цей принцип вимагає, щоб знання залишалося не абстрактною схемою, а практично релевантним і сенсово пов'язаним із реальністю, у якій воно постає.

Методологічна функція антеїзму полягає у збереженні зв'язку наукового пізнання з людськими потребами, життєвим досвідом та культурними смислами, що забезпечує його від надмірної абстракції та редукціонізму. Орієнтація дослідника на багатоголосість інтерпретацій у поєднанні з їхньою практичною релевантністю формує підґрунтя для методологічної гнучкості та водночас задає етичний вимір наукової діяльності. Адже будь-який акт інтерпретації неможливий поза соціальним і культурним контекстом, у якому він виникає.

Завдяки цьому антеїзм органічно інтегрується у постнекласичну методологію науки як принцип, що забезпечує рівновагу між багатоголосістю теоретичних підходів і практичною значущістю знання. У поєднанні з ідеєю інтерпретативного плюралізму він постає запорукою збереження гуманістичного виміру науки, орієнтованої не лише на істину як абстрактну категорію, а й на реальні потреби людини та суспільства.

Екзистенційність, як принцип української філософії, виражає увагу до унікальності людського буття, драми свободи та відповідальності. Це означає, що кожна інтерпретація не є лише аналітичним конструктом, а й актом особистісного

переживання. У методологічному плані екзистенційність формує наголос на суб'єктивному вимірі пізнання та відповідальності дослідника. У науці це виявляється у визнанні ролі дослідника як співтворця смислів і у настанові брати на себе етичну відповідальність за продукування знання та його соціокультурні наслідки.

Екзистенційність української філософії підкреслює, що пізнання невіддільне від досвіду особистої свободи та вибору. Це створює умови для множинності інтерпретацій, адже істина розкривається у різних екзистенційних горизонтах. Для науки це означає визнання ролі суб'єкта і відповідальності за його інтерпретаційні практики.

Важливе світоглядно-методологічне значення для сучасної науки та етики пізнання має також принцип кордоцентризму. Він задає методологічну орієнтацію на діалог, толерантність та відкритість до альтернативних позицій, оскільки жодна інтерпретація не може претендувати на абсолютність. У науковому дискурсі кордоцентризм поєднує аналітичну точність із гуманітарною чутливістю, що створює умови для поєднання раціонального аналізу з етичним виміром пізнання.

В українській філософській традиції кордоцентризм концентровано представлений у творах Володимира Мономаха, Г. Сковороди, М. Гоголя, П. Юркевича. Його сутність як світоглядного принципу влучно розкриває І. Бичко, обґрунтовуючи потребу врахування етноментальних чинників при осягненні світобуття українців. Філософ зауважує, що «тривале проживання на межі ворожого кочового степу виробило в українців специфічне «екзистенційно-межове» світовідчуття – гостре емоційне переживання сьогоденності життя, життєлюбність, поетичне, лірично-пісенне сприйняття природного та соціального оточення, пріоритет «серця» над «головою» [1, с. 372].

Важливо зазначити, що плюралізм, поєднуючи в собі інші методологічні засади, виступає однією з базових характеристик української філософської традиції. Він виховує особливу чутливість до багатозначності смислів і до історичної зумовленості будь-якого знання. У науковому вимірі цей принцип утверджує відкритість пізнання, його готовність до діалогу між різними дисциплінами, культурними контекстами та світоглядними підходами. У сучасній епістемології плюралізм стає альтернативою редукціоністським і уніфікуючим моделям, оскільки наука розглядається не як замкнута система, а як динамічний і багатоголосий процес творення знання у глобальному середовищі.

Українська філософська традиція демонструє, що плюралізм інтерпретацій є органічно сформо-

ваним складником національної духовної культури. Для науки сьогодні це означає можливість вироблення методологічних підходів, які враховують культурну специфіку, визнають багатовимірність пізнання й підкреслюють етичну відповідальність дослідника.

По-перше, він забезпечує методологічну адаптивність, оскільки спирається на різноманітні моделі осмислення світу – онтологічну, екзистенційну, діалогічну, ідентифікаційну та критично-рефлексивну. Це дозволяє українській філософській традиції виступати гнучким інструментарієм для аналізу складних, міждисциплінарних і контекстуально залежних явищ.

По-друге, важливою є герменевтична чутливість, що випливає з усвідомлення багатозначності істини та необхідності врахування історико-культурних контекстів. У межах постнекласичної раціональності знання постає не як універсальна й остаточна істина, а як смислотворчий процес діалогу, у якому взаємодіють різні інтерпретаційні горизонти.

По-третє, принцип інтерпретативного плюралізму формує етичну відповідальність у сфері наукової діяльності. Йдеться не про релятивізм, а про здатність дослідника усвідомлювати наслідки пізнання, здійснювати саморефлексію, критично ставитися до ідеологічних обмежень та розуміти власну культурну позицію.

По-четверте, плюралізм інтерпретацій сприяє діалогічності та міждисциплінарності. Він відкриває можливість інтеграції різних когнітивних стилів, наукових підходів і культурних перспектив, що розширює горизонти пізнання й уможливорює формування інклюзивних методологій.

Нарешті, він виконує функцію інструмента епістемологічної трансформації. Українська філософська традиція, зорієнтована на смислотворення, пропонує альтернативу технократичним та редукціоністським моделям науки. Це дозволяє розглядати наукову раціональність як процес співбуття, взаєморозуміння і моральної відповідальності, що відповідає викликам сучасності.

Плюралізм інтерпретацій є основою для формування нових методологічних підходів у науці, які не заперечують об'єктивність, але розуміють її як відкритий процес, що потребує постійного уточнення, контекстуалізації та діалогу між різними епістемологічними позиціями. Це дозволяє відмовитись від жорсткої нормативності на користь гнучких дослідницьких рамок, відкритих до різних культур, ціннісних систем і способів бачення світу.

Таким чином, вітчизняний філософський досвід інтерпретативного плюралізму може і повинен бути інтегрований у сучасний науковий дискурс, слугуючи джерелом епістемологічного збага-

чення, методологічної інновації та гуманітарної етики знання в умовах глобальних трансформацій.

Висновки. У ході дослідження виявлено, що інтерпретаційний плюралізм виступає як інтегральна характеристика української філософської традиції та водночас як чинник методологічної гнучкості сучасного наукового пізнання.

Аналіз засадничих принципів української філософії – автохтонності, етно- та антропоцентризму, поступу, антеїзму, екзистенційності й кордоцентризму – показав їхню значущу роль у формуванні інтерпретаційної множинності та їхній методологічний потенціал для сучасного наукового пізнання. Ці принципи відкривають можливості для розвитку гуманітарно зорієнтованої науки, що поєднає контекстуальність і аналітичну точність із етичним виміром пізнання. Отже, українська філософська традиція робить вагомий внесок у формування інклюзивної, рефлексивної та етично відповідальної методології, здатної забезпечити міждисциплінарний діалог і гуманізацію сучасного наукового дискурсу.

Перспективою подальших досліджень є методологічний потенціал міждисциплінарних моделей наукових досліджень, здатних усунути когнітивну асиметрію між «гуманітарними» та «технічними» знаннями, сприяти інтеграції етики в дослідницький процес.

У подальших дослідженнях варто також зосередити увагу на інтерпретаційну багатоманітність української філософії, що може бути використана як ресурс для конструювання методологій пізнання, котрі враховують етичну чутливість, культурну множинність та критичну саморефлексію в умовах глобальної наукової взаємодії.

Література

1. Бичко А. К., Бичко, І. В., Табачковський, В. Г. Історія філософії: Підручник. Київ: Либідь, 2001. 408 с.
2. Поліщук Н. П. Плюралізм. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І.М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. 2024. URL: <https://esu.com.ua/article-882674> (дата звернення 01.07.2025).
3. Попович М. В. Філософія свободи = Философия свободы / упоряд. Л. Ф. Артюх, Н. Б. Вяткіна ; передм. Н. Б. Вяткіної. Харків: Фоліо. 2018. 524 с.
4. Українська культура: Лекції / за ред. Д. Антоновича ; упоряд. С. В. Ульяновська ; вступ. ст. І. М. Дзюби ; перед. слово М. Антоновича. Київ: Либідь. 1993. 592 с. («Пам'ятки історичної думки України»). URL: <http://litopys.org.ua/cultur/cult11.htm> (дата звернення 05.05.2025).
5. Філософія: історія і сучасність. Конспект лекцій: Навчальний посібник для студентів гуманітарних спеціальностей. / За ред. В.І. Шевченка. Чернівці, 1996 с. 176 с.

6. Шакун Н. В. Історія як предмет постмодерністської філософської рефлексії. *Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках*. 2006. 2(22). 91–95.

7. Шакун Н. В., Мельник О. Є., Ковальова І. О. Роль філософської герменевтики у формуванні етичних орієнтирів для сучасної науки. *Вісник гуманітарних наук*. 2025. № 9. URL: <https://h-visnyk.com.ua/index.php/home/article/view/120> (дата звернення 15.08.2025).

8. Шевченко В. І. Українська філософія в системі українознавства: теорет.-метод. комент. до курсу філос. у вищ. навч. закл. Київ: ДП «Видавничий дім «Персонал». 2008. 240 с.

9. Шевчук С. Ф. Плюралізм у філософії та науці. *Молодий вчений*. 2017. № 4. С. 119–124.

Анотація

Шакун Н. В. Плюралізм інтерпретацій в українській філософії: вплив на сучасну наукову методологію й етику пізнання. – Стаття.

Стаття присвячена комплексному дослідженню феномену плюралізму інтерпретацій в українській філософії та його значення для сучасної наукової методології й етики пізнання. Показано, що інтерпретація є невід’ємним складником філософського та наукового пізнання, особливо в умовах постнекласичної науки, яка характеризується кризою універсалістських моделей та посиленням потреби у контекстуально чутливих методологіях. Виявлено, що плюралізм інтерпретацій, властивий українській філософській традиції, може стати основою для формування відкритої, гнучкої та етично орієнтованої науки.

У статті здійснено аналіз засадничих принципів української філософії – автохтонності, етно- та антропоцентризму, поступу, антеїзму, екзистенційності та кордоцентризму. Показано, що ці принципи формують своєрідну інтерпретаційну множинність, яка поєднує раціональний аналіз із культурною чутливістю, моральною відповідальністю та увагою до людського виміру пізнання. Особлива увага приділяється герменевтичному потенціалу української філософії, що забезпечує методологічну відкритість до діалогу між різними науковими парадигмами та культурними контекстами.

Наголошено, що інтерпретаційний плюралізм не є проявом релятивізму, а виступає продуктивним ресурсом для розвитку науки. Він забезпечує поєднання багатозначності смислів із етичною відповідальністю дослідника, сприяє міждисциплінарності та гуманізації наукового знання. У статті доводиться, що українська філософська традиція може слугувати джерелом епістемологічного збагачення й інновацій у сучасному глобалізованому світі.

У висновку підкреслюється, що інтеграція принципів інтерпретативного плюралізму у наукову методологію сприятиме формуванню інклюзивного, кри-

тично-рефлексивного та етично виваженого дискурсу, здатного адекватно реагувати на виклики постправди та когнітивної уніфікації.

Ключові слова: плюралізм інтерпретацій, українська філософія, герменевтика, етика пізнання, наукова методологія, постнекласична наука, міждисциплінарність, смислотворення.

Summary

Shakun N. V., Melnyk O. E. Pluralism of interpretations in Ukrainian philosophy: influence on contemporary scientific methodology and ethics of cognition. – Article.

The article is devoted to a comprehensive study of the phenomenon of pluralism of interpretations in Ukrainian philosophy and its significance for contemporary scientific methodology and the ethics of cognition. It is demonstrated that interpretation is an integral component of philosophical and scientific inquiry, especially in the context of post-nonclassical science, which is marked by a crisis of universalist models and an increasing demand for context-sensitive methodologies. It is revealed that the pluralism of interpretations inherent in the Ukrainian philosophical tradition can serve as a foundation for shaping an open, flexible, and ethically oriented science.

The article analyzes the fundamental principles of Ukrainian philosophy—autochthony, ethno- and anthropocentrism, progress, anteism, existentiality, and cordocentrism. These principles are shown to form a distinctive interpretative multiplicity that combines rational analysis with cultural sensitivity, moral responsibility, and attention to the human dimension of knowledge. Particular emphasis is placed on the hermeneutic potential of Ukrainian philosophy, which ensures methodological openness to dialogue between different scientific paradigms and cultural contexts.

It is emphasized that interpretative pluralism is not a manifestation of relativism but represents a productive resource for the development of science. It provides a combination of semantic multiplicity with the ethical responsibility of the researcher, fosters interdisciplinarity, and contributes to the humanization of scientific knowledge. The article argues that the Ukrainian philosophical tradition may serve as a source of epistemological enrichment and innovation in the contemporary globalized world.

In conclusion, it is underlined that the integration of the principles of interpretative pluralism into scientific methodology will promote the formation of an inclusive, critically reflexive, and ethically balanced discourse capable of adequately responding to the challenges of post-truth and cognitive unification.

Key words: pluralism of interpretations, Ukrainian philosophy, hermeneutics, ethics of cognition, scientific methodology, post-nonclassical science, interdisciplinarity, meaning-making.

Дата надходження статті: 28.08.2025

Дата прийняття статті: 05.09.2025

Опубліковано: 30.09.2025